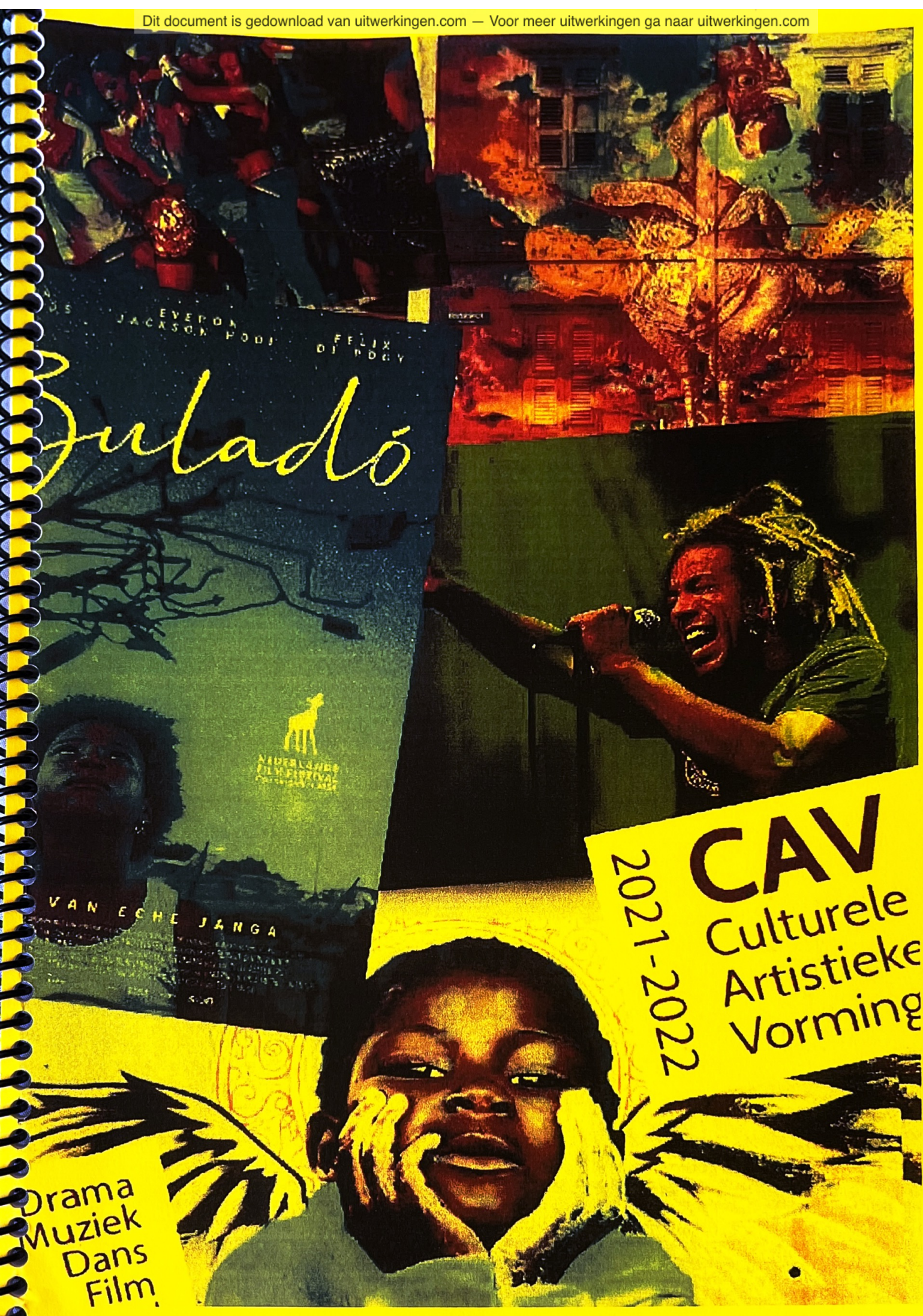

EVERDON JACKSON POOT FELIX DIDDY

Buladó

NEDERLANDSE
FILMFESTIVAL
ROTTERDAM

VAN ECHTE JANGA

CAV
2021-2022
Culturele
Artistieke
Vorming

Drama
Muziek
Dans
Film

Leerlingenmateriaal Cultureel Artistieke Vorming

Inleiding

Dit lespakket bestaat uit de volgende onderdelen:

- INLEIDING
- COLOFON
- MODULES

1 - Drama

2 - Film

3 - Muziek

4 - Dans

5 - Beeld

• INSTRUCTIEBLADEN

- A Kunstautobiografie
- B Verslag Culturele Activiteit
- C Kunstdossier
- D Werkplanner

• VOOR DE DOCENT

DOCENTENHANDLEIDING

EINDTERMEN Cultureel Artistieke Vorming

• AUDIOVISUEEL MATERIAAL

Creating 'Succesfool Antillean' door Tirzo Martha, gefilmd door Omar Kuwas

Uzima, een productie van Dance & More Foundation, gefilmd door Efrain W.F. Juliet

Toelichting op de inhoud van het leerlingenmateriaal

De modules muziek, dans, drama, beeldende kunst en film behandelen per discipline de volgende onderdelen:

- **intro** discipline aan de hand van een praktische opdracht
- **vormelementen**, uitleg en praktische opdrachten ter verwerking
- **functies** van de betreffende discipline
- **kunstvormen/genres** van de betreffende discipline
- **integratie**, praktische opdracht waarbij de opgedane kennis wordt geïntegreerd
- **bronnen** voor meer informatie
- **culturele tips** bij het plannen van de culturele activiteiten

De instructiebladen geven jullie houvast:

- bij het reflecteren (domein D) over en beschrijven van je eigen ervaringen/houding met betrekking tot kunst en cultuur (kunsta autobiografie)
- bij het maken van een verslag van een bezoek een expositie, theatervoorstelling, dansproductie, film of concert (verslag van een culturele activiteit)
- bij het samenstellen van een portfolio waarin je ervaringen met kunst en cultuur, culturele activiteiten, en praktische opdrachten zijn gebundeld (kunstdossier)
- bij het plannen van je lesactiviteiten voor de verschillende modules (werkplanner)

Het examenprogramma CAV

Het examenprogramma voor het vak Cultureel Artistieke Vorming wordt gevormd door vier eindtermen die zich uitstrekken over de domeinen A Culturele activiteiten, B Kennis van kunst en cultuur, C Praktische activiteiten en D Reflectie.

In de modules is per onderdeel aangegeven bij welk(e) van de bovengenoemde domeinen dit aansluit, met gebruikmaking van de volgende symbolen.

Domein A
Culturele
activiteiten

Domein B
Kennis van
kunst en cultuur

Domein C
Praktische
activiteiten

Domein D
Reflectie

Hoe wordt dit materiaal gebruikt?

Je docent bepaalt welke onderdelen van het materiaal worden gebruikt, welke worden aangepast of weggelaten en of er nog andere onderdelen worden toegevoegd. Daarom is het belangrijk dat je in je werkplanner per kunstdiscipline verwerkt wat er allemaal van je verwacht wordt.

Leerlingenmateriaal Cultureel Artistieke Vorming

Colofon

Dit lespakket is ontwikkeld voor het vak Cultureel Artistieke Vorming voor de Havo/Vwo-scholen van de Nederlandse Antillen

in opdracht van Bureau Procesmanagement Onderwijsvernieuwing,
van het Ministerie van Onderwijs, Sport en Cultuur van de Nederlandse
Antillen,

door ID-arte, een organisatie die zich bezighoudt met educatie op het gebied
van kunst en cultuur op Curaçao en de Nederlandse Antillen.

Concept, inhoud en vormgeving

Rianne Hellings, Minerva Lauffer

In samenwerking met

Drama	Laura Quast
Film	Minerva Lauffer, Dana Kibbelaar
Muziek	Henry Moen, Minerva Lauffer
Dans	Saskia Jaspers, Celine Gladpootjes
Beeldende kunst	Minerva Lauffer, Rianne Hellings
Eindcorrectie	Mavis Ersilia

Filmmateriaal

Creating 'Succesfool Antillean' door Tirzo Martha, gefilmd door Omar Kuwas

Uzima, een productie van Dance & More Foundation, gefilmd door Efrain W.F. Juliet

Met dank aan

Teatro Paradox, Albert Schoobaar, Jacky Bernabela, Laura Quast, Norman de Palm, Felix de Rooy, Ronchi Matthew, Celine Gladpootjes, Fina Ferreira, Marjory van Twist, Yubi Kirindongo, Tirzo Martha, Eduarda de Bies

©2008

De gebruiker mag het werk kopiëren voor educatief, niet-commerciële gebruik en dient hierbij altijd de aangegeven opdrachtgever en maker te vermelden.

A Instructieblad Kunstautobiografie

Wat is een kunstautobiografie?

Een kunstautobiografie is een verslag van je belevenissen op het gebied van kunst en cultuur. Het geeft een beeld van alles wat je tot nu toe in je leven hebt meegemaakt op dat gebied.

Het gaat hierbij om je vroege jeugd tot heden.

Denk aan boeken die je hebt gelezen, musea en exposities die je hebt bezocht. Wat hangt er thuis in de huiskamer aan de muur boven de bank?

Bespeel je een muziekinstrument, ben je naar concerten geweest, heb je in een musical meegespeeld? Of heb je van een bepaalde muzieksoort veel verzameld?

Denk ook aan films die je gezien hebt en die indruk op je maakten.

Ben je wel eens naar een dramavoorstelling geweest, of een dansshow? Of speel je zelf toneel?

Samengevat:

- muziekvoorkeur
- favoriete boeken
- leukste tv-programma's
- beste films
- posters/reproducties/foto's
- thuis aan de muur
- kleding/mode/vormgeving
- inrichting kamer
- bezochte musea
- bezochte theaterproducties
- bezochte dansvoorstellingen
- eigen creativiteit (muziekles, balletles, etc.)

Maak je er nog niet al te druk over of alles wel onder "kunst" valt. Dat begrip is nogal ruim en het is moeilijk een precieze definitie daarvan te geven.

B Instructieblad Verslag Culturele Activiteit

Inleiding

Een verslag van een culturele activiteit bevat de volgende onderdelen:

1. Titel van de activiteit, plaats en datum
2. Korte omschrijving van de activiteit
3. Persoonlijke interpretatie en waardering

1. Titel van de activiteit, plaats en datum

Je begint je verslag vanzelfsprekend met de feitelijke gegevens. Naar wat voor een activiteit ben je geweest, wat was de naam, waar vond deze plaats en wanneer? Ook kan je noteren wie de kunstenaars waren die aan de activiteit hebben meegewerkt.

2. Korte omschrijving van de activiteit

Hier beschrijf je de volgende onderdelen:

- **Inhoud**
Waar ging het over?
- **Vorm**
Hoe zag het eruit? Welke vormaspecten kon je herkennen? Gebruik hierbij de vormaspecten die uitgelegd worden in de module van de betreffende vakdiscipline (Drama, Film, Muziek, Dans of Beeldende Kunst).
- **Functie**
Wat was de bedoeling van de maker/uitvoerder?
- **Historische achtergronden**
Wat was de historische context van de maker, het onderwerp en/of de inhoud?
- **Samenhang**
Geef eventueel de relatie met andere kunstuitingen aan.
- **Achtergrondinformatie**
Dit kan van alles zijn: programmaboekje, recensies in de kranten, folder, website, etc.

3. Persoonlijke interpretatie en waardering

Geef je eigen mening over wat je gezien hebt en probeer deze te onderbouwen met argumenten.

C Instructieblad Kunstdossier

Wat is een kunstdossier?

Het kunstdossier is een portfolio of een map die je bijhoudt en vult gedurende de periode dat je de lessen CAV volgt. Met dit kunstdossier laat je in feite zien hoe je je ontwikkelt op het gebied van kunst en cultuur. Ook kan de docent aan je kunstdossier zien of je ontwikkeling verloopt zoals gewenst en je op grond hiervan een beoordeling geven.

Wat kan er allemaal in het kunstdossier?

Je docent bepaalt wat je precies in je kunstdossier moet verzamelen omdat dit samenhangt met de wijze waarop het vak CAV op jouw school wordt ingevuld. Daarom is het belangrijk dat je in je werkplanner per kunstdiscipline verwerkt wat er allemaal van je verwacht wordt.

De volgende onderdelen kunnen in ieder geval in je kunstdossier.

- Kunstautobiografie
- Verslagen van Culturele Activiteiten met aanvullende informatie
- Verslaggeving van de praktische opdrachten per module
- Krantenknipsels en andere informatie op het gebied van kunst en cultuur
- Recensies, agenda's, folders, toegangskaartjes
- Cd's/geluidsbanden/ videobanden
- Decoratief materiaal zoals schetsen, foto's, etc
- Werkplanners per module
- Activiteitenaftekenlijst

Moet je nog wat extra's doen?

Door aandacht te besteden aan de vormgeving van je kunstdossier maak je er echt een persoonlijke portfolio van.

Tips

In toeristische folders staan culturele agenda's/activiteiten. In dagbladen vindt je kunstrecensies.

Meer informatie te verkrijgen bij de verschillende kunstgaleries, theaters en filmhuizen en via internet.

Maak iets moois van je kunstdossier. Creativiteit wordt beloond.

DRAMA DRAMA DRAMA

WAT IS DRAMA?

Drama is de kern van toneel.

Bij drama gebruik je je verbeelding om voor één of meer personen iets uit te drukken in een situatie of gebeurtenis die deel uitmaakt van een verhaal.

Drama laat ons de werkelijkheid zien en beleven via rollen, scènes, toneelspel, veelal ondersteund door visuele en auditieve hulpmiddelen.

Toneel en theater vallen ook onder drama, bij theater echter ligt de nadruk op het maken van een voorstelling die meer dan één keer gespeeld kan worden voor publiek.

OPDRACHT 1

De elementen van drama

(zie opdracht volgende blz.)

Organisatie

De klas bereidt de opdracht op papier in groepen voor

Presentatie

Alle groepen presenteren hun versie van de opdracht

Observatie

De leerlingen observeren gericht aan de hand van een observatieopdracht

OPDRACHT 1 (vervolg)

1. Het sms-bericht op Jenny's mobiele telefoon

Jenny is op school. Ze krijgt een message (sms) van haar vriend. Ze hebben een fikse ruzie gehad. Hij wil het goedmaken. Hij wil Jenny na school ontmoeten bij de grote boom voor het schoolplein.

- ✓ Schrijf met je groepje de inhoud van de message van Jenny's vriend op.
- ✓ Situatie 1 : Hoe reageert Jenny als ze de message krijgt? Speel die situatie.
- ✓ Situatie 2 : Jenny besluit na school bij de boom te gaan staan. Speel wat er onder de boom gebeurt als Jenny's vriend aankomt.

2. Noteer kort bij iedere presentatie

- ✓ wat er gebeurd is vanaf het moment dat Jenny onder de boom stond;
- ✓ wie de personages in dat laatste stukje zijn (*onder de boom*);
- ✓ minstens 3 handelingen van de personages onder de boom;
- ✓ of er een oplossing is gekomen voor het probleem tussen Jenny en haar vriend.

3. Waarom valt de situatie van Jenny die je net gespeeld hebt, onder drama?

Geef 2 redenen waarom je denkt dat wat je net gespeeld hebt, onder drama valt.

vormelementen

Bij het maken of bekijken van drama zijn de volgende elementen belangrijk:

Acteurs

lichaam, stem, taal, verbeelding/gedachten/gevoelens, middelen om het personage te typificeren

Spel

dramatische handeling, motief, conflict, interacties, houding

Verhaalelementen

wie, wat, waar, wanneer, waarom, wil, conflict, scènes, teksten, de ontwikkeling

Toneelbeeld

licht, geluid, muziek, film-/videomateriaal, decor, kostuum, grime, rekwisieten, plaats van het publiek, speelvlak

ACTEURS

De acteurs of toneelspelers zijn de personages uit de spelsituatie of het toneelstuk.

De acteurs gebruiken:

- **lichaam** houding, mimiek, beweging, gebaar
- **stem** stemgebruik, taal
- **taal** om gevoelens en gedachten uit te drukken
- **verbeelding, gedachten en gevoelens** om zich iets voor te stellen, om zich iets te herinneren
- **middelen om het personage te typificeren** kostuum, grime, kapsel

OPDRACHT 2A

Speel de volgende situatie zonder woorden. Probeer je gezicht, lichaam en gebaren te laten spreken en de boodschap helder over te brengen.

Een Japanner op het eiland (zonder woorden)

Mantak is als toerist op het eiland met zijn vrouw. Hij kan alleen maar Japans spreken. Hij probeert met de expressie van zijn lijf, gezicht en armen duidelijk te maken wat hij wil.

- ✓ Mantak loopt gezellig in de stad. Ineens moet hij nodig naar het toilet. Hij vraagt aan de eerste persoon die hij tegenkomt, waar hij een toilet kan vinden.
- ✓ In het restaurant waar hij naartoe gaat valt een contactlens van hem in de afvoer van de wasbak. Hij wil vragen of iemand hem kan helpen de lens eruit te halen.
- ✓ Een hak van een schoen van Mantaks vrouw is eraf. Ze wil hem bij de schoenmaker laten maken.
- ✓ Mantak is verkeerd geparkeerd. Hij komt aan als ze net bezig zijn zijn huurauto weg te slepen. Hij beweegt hemel en aarde om dat niet te laten gebeuren.

OPDRACHT 2B

Please, kunt u me helpen? Iets verzoeken aan een ander in jabbertalk (onzintaal)

- ✓ De klas wordt nu in groepen verdeeld. Iedere groep verzint nu zelf een situatie waarin Mantak iets moet vragen aan iemand. Hij mag onzinklanken erbij maken
- ✓ Iedere groep bedenkt een zin en schrijft die op een strookje. De strookjes worden in een bakje gedaan.
- ✓ Iedere groep laat een vertegenwoordiger een strookje uitkiezen. De zin die daarop staat, moet door de groep *zonder woorden in beweging en gebaar en klank* uitgebeeld worden.
- ✓ De toeschouwers moeten proberen de uitgebeelde zin heel precies te raden.

OPDRACHT 2C

Bewegingsexpressie op instrumentale muziek (niet – realistisch)

Organisatie: Het bewegingsspel wordt in groepen uitgevoerd.

- ✓ De hele groep luistert met de ogen dicht naar een fragment van de instrumentale muziek.
- ✓ Iedereen krijgt nu de gelegenheid om alle associaties en beelden die opgekomen zijn tijdens het luisteren op te schrijven. (*in kernwoorden en -zinnen*)
- ✓ Dan worden in groepen de associaties met elkaar gedeeld. De groep kiest één of meer kernwoorden als thema voor haar bewegingsexpressie.
- ✓ Maak nu een bewegingsstuk. Oefenen: de muziek wordt weer opgezet. Alle groepen oefenen tegelijk en werken hun bewegingsstuk uit.
- ✓ Presentatie: Iedere groep presenteert haar bewegingsstuk.

SPEL

Het spel is wat de acteurs doen, ook wel de dramatische handeling of actie genoemd.

Het spel kent de volgende aspecten:

- **Dramatische handeling**
De dramatische handeling is wat een personage in een toneelstuk doet.
- **Motief**
Hij heeft een reden om iets te doen (motief) want hij wil een bepaald doel bereiken.
- **Conflict**
Niet altijd is een personage het eens met wat een ander personage doet. Dan ontstaat er een conflict. Door het conflict verandert de situatie en daarmee het verhaal.
- **Interacties**
De uitwisseling van ideeën, gedachten en gevoelens met andere personages.
- **Houding**
De lichamelijke uitdrukking van gevoelens en gedachten.

OPDRACHT 3A

Maak 3 foto's in een stilstaande houding waarin je laat zien wat je voelt. Emoties uitdrukken in (lichaams) houding en mimiek

Situatie met 3 emoties: *vrolijk*, *teleurgesteld* en ...

- Op Plaza Wilhelmina
Je hebt een vriendin uitgenodigd om lekker samen te gaan winkelen. Je staat haar *vrolijk* op te wachten op het plein.
- Een halfuur is voorbij en ze is niet gekomen. Je bent *teleurgesteld*.
- Net als je op het punt staat om maar weg te gaan, komt ze aanrennen. Laat nu de emotie zien die je nu hebt. Bepaal zelf welke emotie dat is.

Noot: Beweeg eerst en druk daarna de emotie in een vrieshouding uit.

Let op: De emotie moet aan je gezichtsexpressie en lichaamshouding te zien zijn.

OPDRACHT 3B

Tableau vivants in groepen maken uitgaande van een afbeelding

Iedere groep krijgt een afbeelding (een foto uit tijdschrift of krant)

- ✓ Beeld de foto zo precies mogelijk uit.
- ✓ Verzin nu een situatie rondom dezelfde afbeelding en beeldt de situatie uit in 3 foto's. Er gebeurt iets in de situatie (bij één van de foto's) wat spanning in de situatie opwekt.

VERHAALELEMENTEN

Het spel is wat de acteurs doen, ook wel de dramatische handeling of actie genoemd.

Het spel kent de volgende aspecten:

- **De 6 W's**
 - WIE** zijn de personages in het stuk?
 - WAT** gebeurt er. Het spelverloop
 - WAAR** speelt het gebeuren zich af?
 - WANNEER** speelt het zich af?
 - WAAROM** doen de personages wat ze doen? (hun motief)
 - WIL:** Wat willen de personages bereiken? (hun intentie)
- **Conflict**

Voor welk conflict, probleem of obstakel komt het personage te staan?
- **Scènes**

Scènes vertellen een stukje uit het verhaal zonder van tijd en plaats te wisselen.
- **Teksten**

De teksten zijn geschreven in de vorm van een monoloog of dialoog.
- **Ontwikkeling**

De ontwikkeling van het conflict en hoe het verhaal verder verloopt.

OPDRACHT 4a

Motieven, handelingen en interactie

Wie, wat, waar, wanneer, waarom, wil, tegenwil (obstakel)

Dialoog: Improviseren met een dialoog van 4 zinnen als uitgangspunt.
De leerlingen bepalen zelf de W's.

Organisatie: De klas wordt in groepjes van 3 verdeeld.

Materiaal: strookjes met een dialoog van 4 regels

- ✓ Bedenk een situatie. Het spel begint met de dialoog van A en B op het strookje.
- ✓ Bereid de situatie voor. De dialoog begint tussen 2 personen, dan komt er een 3^e bij.
- ✓ Bepaal:
 - Wie* de personages zijn: Wie is A en wie is B en welke relatie hebben ze?
 - Wat* is er aan de hand?
 - Waar* bevinden ze zich?
 - Wanneer* speelt de situatie zich af?
 - Wat wil* ieder personage?
 - Waarom* willen ze dat?
 - Wat* is het *obstakel*?

Voorbeeld van een dialoog

- A Wat ga ik precies tegen hem zeggen?
- B Gewoon, de waarheid.
- A Ik durf het niet.
- B Doe het nu, heb je 't gehoord? Nu!

OPDRACHT 4b

Een toneelstuk vertelt een verhaal door het te laten gebeuren.

Jullie gaan in groepen werken met een scène uit een bestaand toneelstuk.

Het boek der geheimen

- ✓ Lees de scène en geef in één zin de kern van de scène in je eigen woorden weer.
- ✓ Leef je helemaal in de situatie van één van de personages in. Probeer je voor te stellen wat het personage denkt en voelt in die situatie. Het personage heeft een boek dat hij/zij verbergt en waar alleen hij/zij in kan lezen.
- ✓ Het personage gaat nu schrijven wat zij/hij voelt en denkt over de gebeurtenissen. Zijn diepste gedachten en gevoelens komen in het boek.
- ✓ Na het schrijven lezen de schrijvers hun eigen fragment voor aan de andere groepsleden.

De scène spelen gevolgd door het zelf geschreven fragment

- ✓ Speel de scène nu zelf uit met een klasgenoot. Probeer de gevoelens van de personages in de scène uit te drukken.
- ✓ Kies het fragment uit *het boek der geheimen* van iemand uit je groep uit
 - Dit fragment dat je diep heeft geraakt, ga je als einde van de scène spelen. Je kunt de tekst expressief voordragen.
 - Wat doet het personage terwijl hij/zij deze rol speelt?
- ✓ Sluit de scène af met de door jouw groep gekozen monoloog (fragment). Je speelt het fragment na de laatste zin in de scène.

Een interview met de personages

- ✓ Interview de personages uit de scène. Het publiek interviewt iedere groep over de situatie van de scène die ze net gespeeld heeft. Waarom hebben de personages zo gehandeld?
- ✓ Schets een decor op papier: Bedenk een decor dat bij de scène hoort en schets de achtergrond en de voorwerpen in de ruimte. Geef met een rondje of kruisje aan waar de figuren zich bevinden aan het begin van de scène.
- ✓ Geef in een tweede schets aan waar je denkt dat de personages staan aan het einde van de scène.

TONEELBEELD

De wijze waarop de speelruimte is ingericht om bepaalde emoties, stemming en sfeer in het toneelstuk te onderstrepen en de middelen die je daarvoor gebruikt.

Het spel kent de volgende aspecten:

- **Licht** Kan natuurlijk licht of kunstmatig licht (spots) zijn.
- **Muziek/geluid** Om de sfeer te ondersteunen of juist als contrast.
- **Film-/videomateriaal** In modern theater wordt hier steeds meer gebruik van gemaakt.
- **Decor** De locatie (plek) die de ruimte waarin het verhaal zich afspeelt, verbeeldt.
- **Kostuum/grime** Met kleding en schmink wordt een personage gekarakteriseerd.
- **Rekwisieten** Benodigheden (voorwerpen) die tijdens het spel op het speelvlak worden gebruikt.
- **Plaats van het publiek** Waar het publiek zit tijdens de voorstelling.
- **Speelvlak** Plek waar de acteurs zich bewegen tijdens het spel.

OPDRACHT 5B

Inspiratie op een compositie in de ruimte

Laat je inspireren door de tafels en stoelen in de speelruimte.

- ✓ Iedere groep richt een hoek in de klas in met tafels en stoelen, door ze op een creatieve manier op elkaar en naast of voor elkaar te plaatsen
- ✓ Volgens de wijzers van de klok schuiven de groepen door naar het werkstuk van hun burens.
 - Laat je inspireren door de manier waarop de ruimte is ingedeeld en verzin een spelsituatie die bij deze ruimte past.
- ✓ Brainstorm met elkaar en vraag je af: Wat zou er in deze ruimte kunnen gebeuren (denk aan de W's) De stoelen en tafels kunnen ook andere objecten voorstellen, zoals een berg, een bed, een schip op de zee, laat je fantasie de vrije loop
- ✓ Oefen even en let erop dat de personages de ruimte goed gebruiken

functie

Wat zijn de verschillende mogelijke functies van drama? Met welk doel wordt een dramavoorstelling gebracht? Wat is de bedoeling van de maker? En hoe ervaart de beschouwer de voorstelling?

De oorspronkelijke functie van een kunstwerk wordt bepaald door tijd en plaats van ontstaan. Deze functie kan in de loop der tijd veranderen. Mogelijke functies zijn:

1. Levensbeschouwing	religieus, ritueel, viering
2. Esthetisch	(anti-)schoonheid, inleving, herkenning, vervreemding, confrontatie
3. Politiek	status, huldiging, protest, bewustwording, propaganda
4. Economisch	werk, reclame
5. Educatief	opvoeding, therapie, voorlichting, informatief, zelfreflectie
6. Vermaak	amusement, decoratie, expressie, verpozing

genres

Teksttheater

De tekst staat centraal in de vorm van een:

- monoloog (*aaneengesloten gesproken tekst van een speler*)
- dialoog (*tekst die 2 spelers tegen elkaar spreken*)
- polyloog (*tekst die meerdere spelers tegen elkaar zeggen in een gesprek*)

En er kan ook een onderscheid gemaakt worden tussen:

- komedie (blijspel)
- tragedie (de hoofdpersoon is het slachtoffer van een vijandige wereld)
- melodrama (speelstijl met heftige conflicten en sterk uitvergroot spel, vooral emoties)

Fysiek theater (beweging, mime)

De fysieke uitdrukking en beweging staan centraal.

OPDRACHT 6

Je groepje krijgt een scène uit een modern Antilliaans stuk als uitgangspunt.

Speel de scène als een tragedie, komedie of melodrama.

- ✓ Lees de scène goed.
- ✓ Kies één van de theatergenres.
- ✓ Bewerk de tekst zodanig dat het uitgevoerd kan worden als het gekozen genre.
- ✓ Verdeel de rollen en repeteer de scène zodanig dat je haar aan de rest van de klas kunt presenteren

OPDRACHT 7

Uitdrukking in beweging en mime uitgaande van de tekst van een rap

Materiaal : een rap en de tekst ervan op papier

- ✓ Luister goed naar de rap.
- ✓ Schrijf kernwoorden op als je voor de tweede keer naar de rap luistert. Deze kernwoorden kun je gebruiken in de scènes die je gaat opzetten.
- ✓ Lees nu de tekst van het lied goed door.
- ✓ Schrijf een sketch over wat beschreven wordt in de rap.
- ✓ Bedenk een nieuw eind voor het verhaal.
- ✓ Speel het verhaal met het nieuwe einde. Gebruik bij het spelen lichaamshouding, beweging, gebaar en gezichtsexpressie.
- ✓ Bij de uitbeelding kun je muziek gebruiken.

integratie

In de volgende opdracht ga je alle aspecten die behandeld zijn integreren.

OPDRACHT 8

Een sketch in elkaar zetten met muziek, beweging, poëzie en een creatief decor

Je groep krijgt van je docent een strookje met een inspiratiebron erop.

Jullie gaan zelf een sketch maken en spelen.

- Bedenk een verhaal uitgaande van de inspiratiebron die jouw groep heeft gekozen.
- Verdeel het verhaal in scènes. Denk aan de W's.
- De inhoud van elke scène komt op een grote flap aan de muur.
- Maak een lied, gedicht en een stukje bewegingsexpressie bij de scenes waar ze het beste bij passen.
- Verdeel de rollen. Bepaal het karakter, de leeftijd en een speciaal kenmerk van ieder personage.
- Denk na over de kostuums en rekwisieten.
- Improviseer op elke scène en schrijf de tekst uit.
- Oefen de dans, het gedicht en het lied even apart.
- Plak nu de scènes aan elkaar met de dans, het gedicht en het lied erbij.
- Creëer een decor met kleurige lappen en, beschilderd karton.
- Oefen nu in het decor dat je gemaakt hebt met alles erop en eraan.
- Presenteer je sketch.

bronnen

Meer informatie over film kun je o.a. vinden op:

<http://theater.startpagina.nl>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Theatre>

Noteer hier de websites die je zelf gevonden hebt.

culturele tips

- Zoek uit op welke locaties op je eiland theatervoorstellingen te zien zijn en waar je hun programma kunt opzoeken.
- Toneelverenigingen verzorgen vaak ook jaarlijks een dramaproductie. Ook deze voorstellingen kunnen interessant zijn om te gaan bekijken.

FILM MOVIE PELIKULA

WAT IS FILM?

Film is een projectie van lichtbeelden op een scherm in een verduisterde zaal.

De lichtbeelden worden ondersteund door geluids- en muzieklagen, gesproken woord door acteurs en/of commentaarstem. De toeschouwer krijgt alleen te zien wat door de camera is opgenomen.

OPDRACHT 1

A. Geef in eigen woorden aan wat een film is.

B. Welke beroepen komen er allemaal kijken bij het maken van een film?
Gebruik hiervoor een woordweb.

vormelementen

Bij het maken of bekijken van een film zijn de volgende elementen belangrijk:

Acteurs	houding, mimiek, beweging, gebaar, stemgebruik, kostuum, grime (voor uitwerking zie module Drama)
Spel	karakters trekken, motieven, emoties, handelingen, acties en interacties (voor uitwerking zie module Drama)
Verhaalelementen	ingrijpen in de tijd, verhaallijn en vertelperspectief
Kader	locatie, speelvlak en geluid/klank/muziek
Camera	standpunt, kader, camerabeweging

VERHAALELEMENTEN

1. Ingrijpen in de tijd

Film beweegt in de tijd en kent de mogelijkheid van ingrijpen hierin: even later, ...de volgende dag.

Je kunt op 5 manieren in de tijd ingrijpen:

- **flashback** teruggaan in tijd
- **flashforward** vooruitlopen, dezelfde tijd
- **stop motion** een dag verloop in enkele minuten, tijdsprongen
- **gelijktijdigheid** op hetzelfde moment
- **fragment** een gedeelte van het groter geheel

OPDRACHT 2

We gaan 5 filmfragmenten zien met voorbeelden van ingrijpen in de tijd.

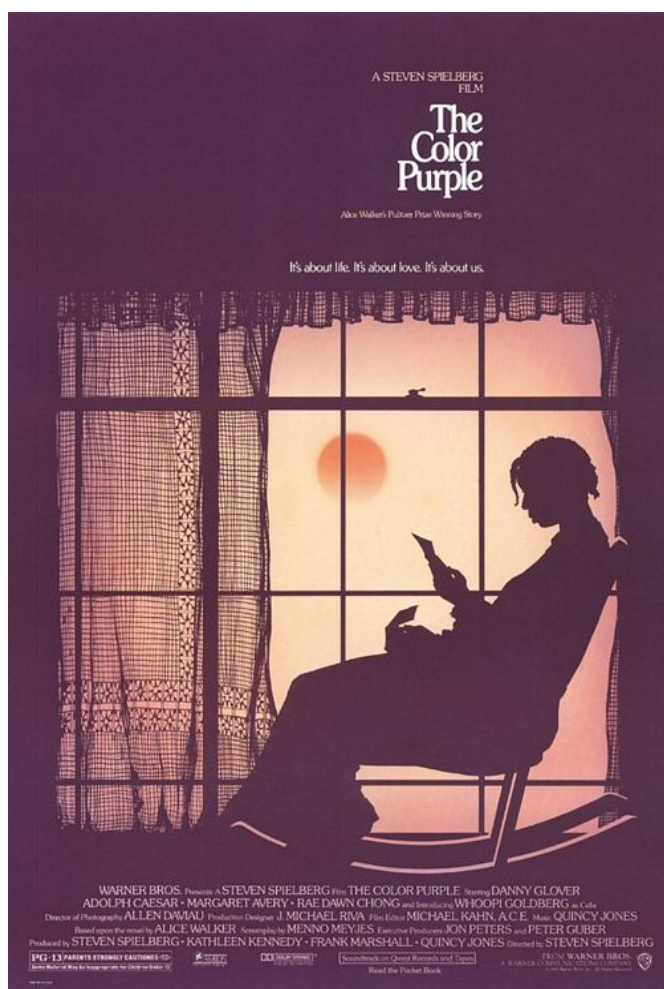
Geef aan bij welk fragment jullie de bovenbeschreven ingrepen in de tijd terugzien.

2. Verhaallijn

Verhalen zijn geordend: begin, midden, eind.

De verhaallijn kan variëren. Ze kan zijn:

- **linear** En toen... en toen.. en toen...
- **cirkelend** Een verhaaleinde komt op het beginpunt uit.
- **alternerend** Parallele verhalen worden afgewisseld.
- **spiralend** Het eind doet denken aan het begin, maar is een variatie erop.

OPDRACHT 3

We gaan 5 filmfragmenten zien met verschillende verhaallijnen.

Geef aan per fragment welke verhaallijn van toepassing is

3. Vertelperspectief

De kijker weet al wat de hoofdpersoon nog niet weet of de kijker weet minder.

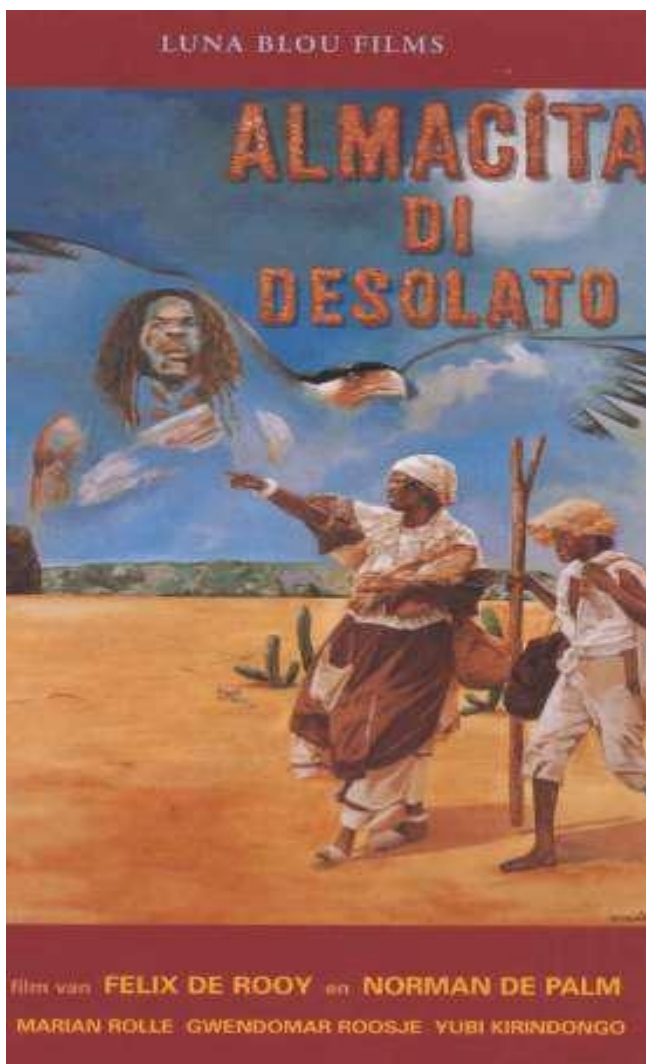
Film maakt veel gebruik van **kennisvoorsprong** en **kennisachterstand** bij de kijker.

Kennisvoorsprong wordt ook wel het '**Roodkapjeperspectief**' genoemd: Roodkapje weet nog niet dat de wolf plannen heeft, de kijker weet het wel.

De kijker kan voorsprong hebben op het verhaal

- wanneer het gaat om een verhaal dat al bekend is (bijvoorbeeld Romeo and Juliet);
- wanneer de context bekend is, bijvoorbeeld in een documentaire;
- wanneer de titel al van te voren aangeeft wat het perspectief van het verhaal is.

Er is sprake van **kennisachterstand** van de kijker als de kijker minder weet dan de hoofdpersoon.

OPDRACHT 4

Geef voorbeelden van filmproducties die gebruik hebben gemaakt van het uitgangspunt van 'Romeo and Juliet'.

Geef voorbeelden van Antiliaanse documentaires waarin voor de gemiddelde Antilliaan het Roodkapje perspectief is toegepast.

KADER

1. Locatie, speelvlak

Het speelvlak is een steeds veranderende rand: het kader. Hierbinnen zijn de acteurs, al dan niet beeldvullend te zien, decors en attributen die verhalen en handelingen ondersteunen.

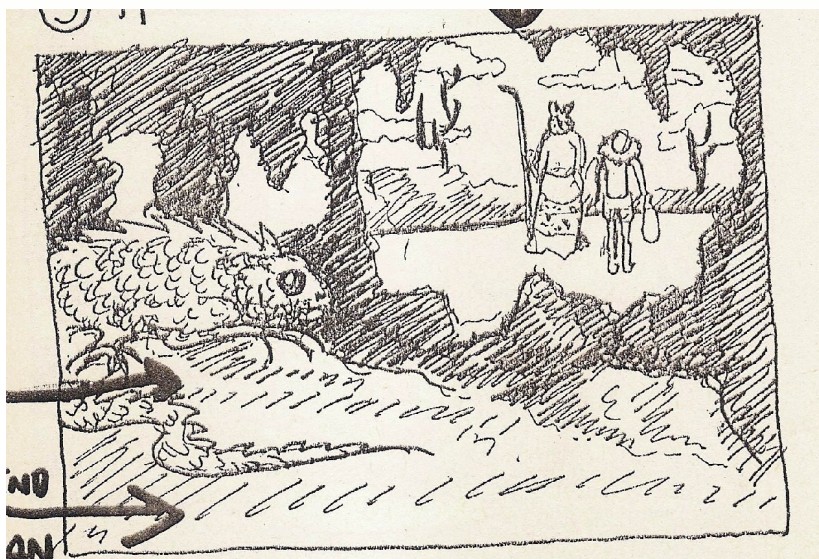
De groottes van een kader variëren van:

- veraf en klein
- naar dichtbij en groot .

OPDRACHT 5

Bekijk deze tekening van het storyboard van Almacita di Desolato, een film van Norman de Palm en Felix de Rooy.

Wat is het verst aangegeven binnen het kader? Wat is het dichtstbij aangegeven binnen het kader?

2. Geluid/ klank/ muziek

Een film speelt zich niet alleen af in landschappen, maar ook in klankschappen.

Alles in een film heeft een functie. Achtergrondgeluid, signalen, kreten, blaffen...

Klanken sturen het gevoel. Er wordt speciale filmmuziek gemaakt om het gevoel van de kijker te sturen en om het verhaal te versterken.

- De kijker is nog hier,... maar het geluid geeft al aan dat er iets anders staat te wachten.
- Het beeld loopt vooruit op het geluid.

OPDRACHT 6

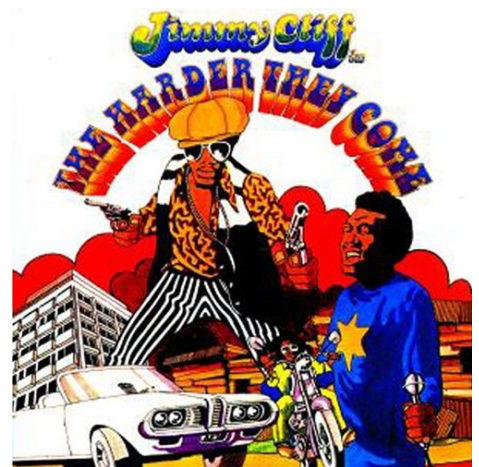
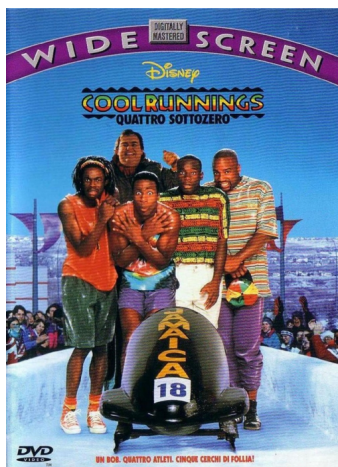

Luister goed naar de volgende geluidsfragmenten van klankschappen/filmmuziek en kijk vervolgens naar de afbeeldingen van de films.

Wat voor gevoel roept elk fragment bij je op?

Bekijk de afbeelding van een filmscene.

Maak met je stem of attributen om je heen een klankschap dat past bij dit fragment.

CAMERA

De camera is een van de belangrijkste vormelementen. Met de camera kan op de volgende manieren gespeeld worden.

1. Camerastandpunt

kikker-, ooghoogte-, vogelperspectief

De camera wordt steeds geplaatst volgens een plan.

Bij vogelperspectief staat de camera hoog en bij kikvorspectief staat hij laag. De personages worden groter als de camera iets lager staat dan op ooghoogte.

2. Camerakader

Close-up We zien alles van erg dichtbij.

Medium-shot laat meer van de omgeving zien.

Totaal-shot is bijvoorbeeld een landschap.

Bij opnames wordt vaak eenzelfde scène verschillende keren opgenomen. Zo kun je fragmenten hebben waarbij close-ups en totaalshots elkaar telkens afwisselen. Hier is een groot verschil met televisieopname: bij televisie heb je meerdere camera's die hetzelfde opnemen vanuit een andere hoek, met een andere lens en wordt er elektronisch van de ene scène naar de andere geschakeld.

3. Camerabeweging

De camerahoek kan veranderen. Wanneer de camera horizontaal draait dan is het een **pan** of een **panoramische opname**, draait hij verticaal dan is het een **tiltopname**.

OPDRACHT 7

Bekijk het storyboard van 'Almacita di Desolato'. In het storyboard staan al veel gegevens van de manier waarop de camera het verhaal moet opnemen.

Geef bij scène 1 en 2 de verschillende camerastandpunten, -kaders en -bewegingen aan. Vergelijk deze met de camerastandpunten, -kaders en -bewegingen in de bijbehorende filmfragmenten. Waar verschillen ze van elkaar? Welke nieuwe elementen heeft de regisseur of cameraman toegevoegd?

functie

Waarom worden films gemaakt?

De filmindustrie is een commerciële wereld geworden, waarbij zoveel mogelijk kaskrakers worden geproduceerd. Toch willen filmmakers met hun films vaak ook een boodschap of een visie overbrengen. Bij cultfilms is het commerciële aspect minder belangrijk dan het artistieke aspect ervan. Documentaires worden gemaakt om mensen te informeren over bepaalde onderwerpen. Een film heeft dus altijd één of meer van de volgende functies:

1. Levensbeschouwing	speelfilm, documentaire
2. Esthetisch	videoclip, cultfilm
3. Politiek	propaganda, documentaire
4. Economisch	bedrijfsreportage, reclamespot, promotiefilmpje
5. Educatief	documentaire, instructiefilm, voorlichtingsfilm
6. Vermaak	videoclip, speelfilm, tekenfilm

genres

Documentaire

Docudrama

Animatiefilm

Clips

Tv-film

Speelfilm

- Thriller
- Komedie
- Western
- Avonturen
- Drama
- Sciencefiction
- Parodie

OPDRACHT 8

- ✓ Zoek op welke speelfilms deze maand in de bioscoop worden getoond en geef van elke film aan tot welk genre hij behoort.
- ✓ Tot welk genre behoren de drie best genomineerde speelfilms van de laatste Oscaruitreiking?
- ✓ Noem 5 prijscategorieën van de Oscarprijzen.

integratie

Nu ga je alles wat behandeld is, toepassen bij het uitvoeren van de volgende opdracht.

OPDRACHT 9

Maak groepjes van 5-6 leerlingen. Elke leerling krijgt een van de volgende rollen: producent, scriptschrijver, regisseur, acteur, cameraman/vrouw en geluidsman/vrouw.

Elk van jullie bekijkt vanuit de gekregen rol een filmfragment en als 'filmcrew' presenteren jullie je bevindingen gezamenlijk in een 'persconferentie'.

bronnen

Meer informatie over film kun je o.a. vinden op:

<http://www.kiddocs.info>

<http://www.imdb.com>

<http://film.startpagina.nl>

Noteer hier de websites die je zelf gevonden hebt.

culturele tips

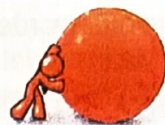
Je kunt bekende films gaan bekijken in de bioscopen. Maar kijk ook eens of er zogenaamde filmhuisfilms worden gedraaid of films rond een bepaald thema.

MUSIC MUZIK MUZIEK

WAT IS MUZIEK?

Muziek is een spel van klank en beweging. Het is geordend geluid en stilte binnen een tijd die gebonden is aan regels.

OPDRACHT 1

Radiostations

Vorm groepjes van twee leerlingen.

De klas krijgt fragmenten te horen van verschillende jingles van radiostations op het eiland.

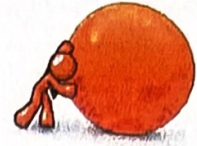
- ✓ Schrijf op bij welk radiostation de jingles horen.

Nu worden met dezelfde tweetallen groepjes van vier leerlingen gevormd.

- ✓ Welke jingle vinden jullie de beste?
- ✓ Welke zijn de elementen die deze jingle zo goed maken?

OPDRACHT 1 (vervolg)

Nu worden groepjes van zes leerlingen gevormd.

- ✓ Welk radiostation vindt de groep het beste?
- ✓ Beargumenteer de mening.
- ✓ Op welke punten zijn de meningen gelijk of verschillend?

- ✓ Heeft jullie keuze een eigen visie/filosofie?
- ✓ Heeft het radiostation een eigen stijl? Geef aspecten/kenmerken hiervan.
- ✓ Wat is zijn doelgroep?

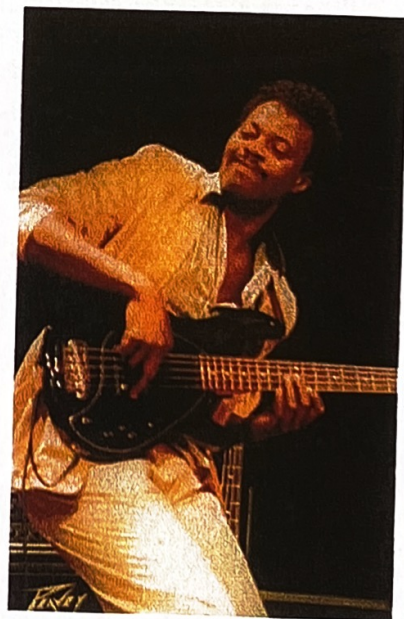
In deze module worden de onderdelen in een andere volgorde behandeld dan in de andere modules. Maar omdat je na elk onderdeel een opdracht krijgt, waarbij je verder gaat met het thema radiostation, werk je meteen naar een eindpresentatie toe.

vormelementen

Bij het maken of beluisteren van muziek zijn de volgende elementen/aspecten belangrijk:

- a. Tempo
- b. Ritme
- c. Melodie
- d. Muzikale vorm
- e. Dynamiek
- f. Timbre

a. Tempo

Is het sneller of langzamer uitvoeren van bepaalde (onderdelen van een) muziekstuk. Hierbij houden we altijd rekening met de maat of de hartslag van de muziek (beat).

b. Ritme

De afwisseling tussen lange en korte geluiden/ klanken noemen we ritme. Klanken kunnen langzaam of snel na elkaar gespeeld worden.

c. Melodie

Opeenvolging of afwisseling van tonen van verschillende hoogte (frequentie)

d. Muzikale vorm

De vorm heeft te maken met de structuur van de muziek, hoe het muziekstuk is opgebouwd. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van voorzin, nazin, couplet, refrein, etc.

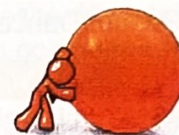
OPDRACHT 2

Maak met je groepje een jingle voor een nieuw radiostation. Verwerk hierin de volgende muziekelementen:

- ✓ tempo
- ✓ ritme
- ✓ melodie
- ✓ muzikale vorm

Huiswerk

Zoek samen met je groep informatie over de muziekstijlen die passen bij je nieuwe radiostation en breng ook muziek mee.

genres

Wanneer de muzikale middelen op een karakteristieke manier worden gebruikt, spreekt men van een muziekstijl of genre. De muzikale elementen zijn op een eigen manier gestructureerd.

Hoofdindeling muziekgenres

- klassiek
- jazz
- populaire muziek
- folklore

Binnen elk van deze muziekgenres zijn er verschillende stijlen te onderscheiden. Bijvoorbeeld Tambu en Ponum Dance zijn stijlen die vallen binnen het genre folklore.

OPDRACHT 3

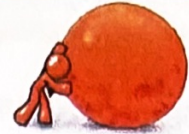

Vorm groepjes van drie leerlingen. Elke groep ontvangt een aantal strookjes waarop de hoofdgenres geschreven zijn, en een paar lege stroken waarop geschreven kan worden. Jullie krijgen verschillende muziekfragmenten te horen. Luister er goed naar.

Schrijf voor elk muziekfragment op tot welke stijl het behoort en plaats het onder één van de vier muziekgenres. Op het sein van de docent laten jullie de twee stroken zien. Voor elk goed antwoord ontvangt de groep een punt. De groep met de meeste punten heeft gewonnen.

Alle muziekstijlen die aan de orde komen worden in een schema op het bord genoteerd. Na afloop kan verder gebrainstormd worden over mogelijke soorten muziek die niet aan bod zijn gekomen, en kan het schema verder ingevuld worden.

OPDRACHT 4

Bereid in je groep met het meegenomen materiaal en de informatie een kort informatief radioprogramma voor van maximaal 3 minuten.

De belangrijkste kenmerken van de genre moeten naar voren gebracht worden. Het programma moet een gevarieerd programma worden met muziekfragmenten en informatie. De presentatoren hebben een eigen stijl. Het moet duidelijk zijn op welke doelgroep dit programma zich richt.

Benodigdheden: cd-speler, twee microfoons, geluidsapparatuur(speakers), mengpaneel.

vormelementen

e. Dynamiek

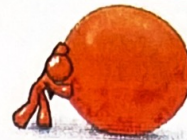
Klanken kunnen zacht of sterk gespeeld worden ze kunnen ook gaandeweg zachter of sterker worden. Sommige klanken kunnen sterk worden gespeeld (accent krijgen) en andere weer gewoon zacht. We noemen dit dynamiek.

f. Timbre

Klankkleur is het eigen karakter van een geluid. Elk instrument heeft een eigen klankkleur.

Klankkleuren kun je beschrijven met sfeerwoorden of bijvoorbeeld de woorden: helder, donker, licht, zwaar, dik, dun, open en dicht. Een klankkleur kan beïnvloed (vervormd) worden.

OPDRACHT 5

Deze opdracht wordt uitgevoerd in groepjes van maximaal 3 leerlingen. Er wordt gewerkt met het computerprogramma Sound Forge.

Met behulp van het programma maak je een soundmix van minimaal 3 muziekstijlen. Houd rekening met de volgende punten:

- ✓ keuzemotivatie: overlopen of overgangen tussen de muziekstijlen.
- ✓ ten minste twee momenten van stilte (pauzes/breaks)
- ✓ variatie in lange en korte klanken
- ✓ variatie in dynamiek
- ✓ variatie in tempo
- ✓ toevoeging van minimaal één niet-muzikaal geluid.
- ✓ een zelf bewerkt muziekfragment van minimaal 3 minuten

functie

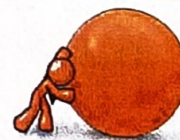

De oorspronkelijke functie van een kunstwerk wordt bepaald door tijd en plaats van ontstaan. Deze functie kan in de loop der tijd veranderen.

Mogelijke functies:

religieus, ritueel, viering, schoonheid, confrontatie, amusement, status, huldiging, protest, bewustwording, opvoeding, therapie, voorlichting, informatief, zelfreflectie, werk, reclame.

OPDRACHT 6

Luister goed naar de verschillende muziekfragmenten en bekijk eventueel de bijbehorende teksten.

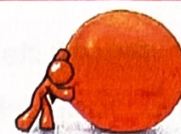
Wat is de functie van de verschillende muziekstukken?

integratie

In de volgende opdracht ga je alle aspecten die behandeld zijn, integreren.

OPDRACHT 7

Vul 5 minuten zendtijd voor een radio-omroep.

De volgende punten zijn onderdeel van je 'live-uitzending'.

- ✓ Zorg voor een gevarieerd programma, minimaal 2 soorten items.
- ✓ Elk programma heeft zijn eigen doelgroep waarmee rekening gehouden moet worden.
- ✓ Hierbij moeten het mengpaneel en de microfoon op de juiste manier bediend en gebruikt worden.
- ✓ De verschillende apparaturen moeten bediend worden tijdens het programma.
- ✓ Er mogen geen secondes/momenten van stilte zijn.
- ✓ Zorg voor achtergrond- en sfeermuziek, etc.
- ✓ Gebruik jullie jingle en de bij opdracht 5 gemaakte muziek.

benodigdheden: mengpaneel, cassette recorder, cd-speler, draaitafel, 2 microfoons

bronnen

Meer informatie over muziek kun je o.a. vinden op:

<http://muziek.startpagina.nl>

<http://mediatheek.thinkquest.nl/~ara147>

http://books.caribseek.com/Curacao/Muziek_en_Musici_Nederlandse_Antillen/

Noteer hier de websites die je zelf gevonden hebt.

culturele tips

- Je hebt vast al een voorkeur voor een bepaalde muziekstijl. Maar praat eens met mensen die van een andere stijl houden en vraag eens waarom ze die muziek goed vinden. Probeer eens te luisteren met hun oren.
- Bekijk het aanbod van locale livemuziek in de culturele agenda in de kranten. Waar kun je naar jazzmuziek gaan luisteren? Waar naar klassieke muziek? Welke band speelt rockmuziek en welke meer traditioneel werk?

D Werkplanner

WERKPLANNER CAV		module		
activiteiten	tijdsplanning		afgerond	
	week #	datum	paraaf	opmerkingen
opdracht 1				
opdracht 2				
opdracht 3				
opdracht 4				
opdracht 5				
opdracht 6				
opdracht 7				
opdracht 8				
opdracht 9				
kunst dossier		inlevermoment		
		1e	2e	
Culturele activiteit 1				
Culturele activiteit 2				

DANCE DANS BAILE

WAT IS DANS?

Dans is menselijke beweging vormgegeven in **tijd**, **ruimte** en **kracht**.

OPDRACHT 1

Tijdens deze module gaan we ... dansen.

Daarom eerst een goede
WARMING -UP !

- ✓ Wat is het belang van een warming-up?
- ✓ Wat is het belangrijkste middel bij dans?

vormelementen

Bij het maken of bekijken van een dans zijn dus de volgende elementen belangrijk:

Tijd	tijd stopzetten, ritme, tijd veranderen
Ruimte	vlakken en hoeken, richtingen, sterke lijnen, lagen, groepsformaties, vloerpatronen
Kracht	zwaar, licht, hangen, leunen, steunen

TIJD

1. Tijd stopzetten

Je kunt de **tijd stopzetten** op twee manieren:

Freeze	Het stoppen van een beweging waar je mee bezig was. Je beweegt niets meer aan je lichaam.
Pose	Het stilstaan in een van tevoren bedachte positie. Denk bijvoorbeeld aan een model op de catwalk.

2. Ritme

Ritme is een bepaalde tijd waarin iets gebeurt. Je kunt dit onderverdelen in:

Slowmotion	Een beweging heel erg langzaam uitvoeren.
Vertragen	Stilstaan in een van tevoren bedachte positie. Denk bijvoorbeeld aan een model op de catwalk.
Versnellen	Een beweging waar je mee bezig bent, iets sneller uitvoeren, bijvoorbeeld lopen en dan iets sneller lopen.

3. Tijd veranderen

Andere manieren om de **tijd** van een beweging te **veranderen**, zijn:

Halveren	Een beweging maar tot de helft doen.
Herhaling	Een beweging opnieuw doen.
Reverse	Een beweging die je doet, tegengesteld doen.

Door al deze elementen af te wisselen wordt het dansen veel interessanter om naar te kijken en om te doen.

OPDRACHT 2

Onder begeleiding wordt een zeer eenvoudige herhaalbare dansfrase ingestudeerd.

Er worden vier cues afgesproken, bijvoorbeeld:

- 1 versnellen
- 2 vertragen
- 3 freeze
- 4 pose

- ✓ De begeleider roept steeds een nummer waarop de dansers moeten reageren.
- ✓ Tot slot kunnen de dansers steeds zelf kiezen uit nummer 1 t/m 4 en dat op elk willekeurig moment in de dansfrase toepassen. De helft van de klas mag kijken om te zien of ze herkent wat er gebeurt.

RUIMTE

Het danselement **ruimte** is zeer omvangrijk.

Om te beginnen kunnen we de ruimte waarin we dansen onderverdelen in:

1. Vlakken en hoeken

Er zijn 4 vlakken en 4 hoeken die we aangeven met de cijfers 1 t/m 8.

Voorkant

8	1	2
7		3
6	5	4

De cijfers 2, 4, 6, 8 zijn de hoeken
De cijfers 1, 3, 5, 7 zijn de vlakken

Deze indeling van de ruimte heeft alles te maken met:

2. Richtingen

Voor
Zij
Rechts en links
Diagonaal

Deze richtingen kun je in de ruimte doen. Je verplaatst je lichaam dan in een van die richtingen. Je kunt ze ook met je lichaam doen, bijvoorbeeld een arm voor je uitstrekken of een been opzij optillen en je bovenlichaam opzij laten hangen.

3. Sterke lijnen

Van midden achter naar voren komen = upstage.
Diagonaal
Van links naar rechts

4. Lagen

De ruimte waarin we dansen, kunnen we ook indelen in **3 lagen**:

Hoog	Alles wat je doet boven schouderhoogte
Midden	Alles wat je doet tussen kniehoogte en schouderhoogte
Laag	Alles wat je doet onder kniehoogte.

Als deze lagen in een dans afwisselend gebruikt worden, zal de dans interessant blijven om naar te kijken. In verschillende dansvormen zie je dat dat ook gebeuren

5. Groepsformaties

Dit zijn de vormen die je met een groep mensen kunt maken. Enkele voorbeelden zijn: kring, driehoek, diagonalen, rijen. Met meer personen heb je meer mogelijkheden.

6. Vloerpatronen

De weg die je aflegt op de vloer. Hoe kom je van de ene formatie naar de andere? Welke weg volg je daarbij? Zijn **de paden rond of recht?**

OPDRACHT 3

Onder begeleiding wordt een dansfrase ingestudeerd.

De klas wordt in groepen verdeeld en elke groep krijgt één aspect van het element ruimte toegewezen. Deze moet ze gaan toepassen op de dansfrase.

Groepjes presenteren aan elkaar en er wordt geëvalueerd: Hoe is de originele dansfrase veranderd?

KRACHT

Dansen is ook een spel met de zwaartekracht.
De danser heeft daarin twee mogelijkheden:

1. Zwaar

Momenten van passief toegeven aan de zwaartekracht door het hele lichaamsgewicht als het ware willoos te laten vallen.

2. Licht

Momenten van actieve inzet van gewicht bij springen of bij acties als slaan, stoten en duwen.

Het eigen lichaamsgewicht of dat van een ander kan gebruikt worden binnen het element kracht. Hierdoor krijg je een verschil tussen **spanning (sterk)** en **ontspanning (slap)**. Dit kan door:

a. Hangen

Als er met zijn tweeën gehangen wordt (actief) is er sprake van een balanspunt en ziet de beweging er gespannen uit. Als er in het lichaam of aan iets gehangen wordt (passief) ziet de beweging er ontspannen uit.

b. Leunen

Passief geven van gewicht aan iemand of iets. Dit ziet er heel ontspannen uit.

c. Steunen

Actief geven van gewicht aan iemand of iets. Dit ziet er heel gespannen uit.

OPDRACHT 4

- ✓ De klas wordt onderverdeeld in groepjes van maximaal 6 leerlingen.
- ✓ Elke groep kiest een ringtone en maakt een bewegingsstuk hierop.
- ✓ Aan het eind van de les wordt dit bewegingsstuk gepresenteerd.

OPDRACHT 5

- ✓ Het bewegingsstuk gemaakt op de ringtone wordt nu minimaal 1 minuut langer gemaakt.
- ✓ Daarna worden er minimaal 3 aspecten van het danselement (tijd, ruimte of kracht) verwerkt in het bewegingsstuk.
- ✓ De groepen presenteren aan elkaar en de andere groepen moeten raden welke aspecten er zijn gebruikt.

functie

Dansen doen mensen meestal met anderen, omdat samen dansen leuk is. Het geeft een gevoel bij een groep te horen, zeker als mensen door te dansen samen iets willen laten zien, misschien zelfs een verhaal vertellen.

De dans kan voor een bepaald volk of een bepaalde groep een belangrijk onderdeel zijn van het dagelijks leven. De dans is dan een manier om elkaar iets te vertellen en met elkaar te genieten. We noemen dat **gemeenschapsdans**.

Theaterdans is weer net iets anders. Het gebeurt vaak in een groep, maar kan ook alleen. Het belangrijkste verschil met andere dansvormen is, dat er voor een publiek wordt opgetreden. Dans in het theater wordt vaak door beroepsdansers beoefend. Omdat het lichaam voor hen heel belangrijk is, gaan ze er ook heel zuinig en voorzichtig mee om.

genres

Als je beroepsdanser wilt worden, moet je al vroeg beginnen. Tijdens trainingen moeten beroepsdansers erg ingewikkelde passen, bewegingen en sprongen leren. Ook leren ze hoe ze met hun lichaam iets kunnen vertellen.

De trainingen krijgen de dansers op een dansacademie. Op een dansacademie is een aantal lessen verplicht. Dat zijn vaak lessen in drie verschillende **stijlen** of **technieken**, namelijk **klassiek ballet**, **moderne dans** en **jazzdans**.

Klassiek ballet

Geschiedenis

Klassiek ballet is een traditionele danstechniek die is ontstaan aan het hof van Lodewijk de Veertiende in de 17^e eeuw. Als amusement voor de Franse koning gingen de hofdames en heren dansen. Omdat Lodewijk allerlei eisen ging stellen aan de passen en ging bedenken hoe men zich moest gedragen, geldt hij als de oprichter van de balletkunst. Later werden de passen zo ingewikkeld, dat het te moeilijk werd voor de adel om ze correct uit te voeren en zo kwam een eerste dansacademie waar balletdansers professioneel werden opgeleid om de ingewikkelde passen te kunnen uitvoeren. Nu werd er niet meer alleen voor de adel gedanst, en verloor het ballet in zijn hoge status. Later kwamen er theaters en werd de dans een podiumkunst: een gracieuze manier van bewegen die van a tot z beschreven staat.

Kenmerken klassiek ballet

- Klassiek ballet wordt altijd op klassieke muziek gedanst.
- Klassiek ballet gaat tegen de zwaartekracht, het lijkt net alsof de ballerina met haar spitzen over het toneel zweeft. De mannen moeten sprongkracht hebben en daardoor lijkt het ook net alsof ze tijdens hun sprongen even in de lucht blijven hangen.
- Er is een duidelijk verschil in de mannen en de vrouwen rol. De man is de drager van de vrouw en de vrouw gebruikt de man als steunpilaar.
- Typisch kostuum is de tutu met spitzen en het haar in een knot.
- Het is een vaststaande techniek met vastgelegde passen.
- De basishouding is rechtop.
- De balletles heeft een vaste opbouw: eerst de oefeningen aan de barre (stok aan de muur), oefeningen au milieu (in het midden) en dan veel bewegen door de hele zaal.

Moderne dans

Geschiedenis

De moderne dans ontstond aan het begin van de 20^e eeuw als reactie op de manier van dansen van het klassiek ballet, die men als onnatuurlijk was gaan beschouwen. Een beruchte voorloperster was danseres Isadora Duncan. Zij verzette zich in haar dagelijks leven al tegen allerlei regels. Zo verzette zij zich ook tegen het klassieke ballet. Al die regels vond ze onnatuurlijk, ze wilde vrij dansen. Ze trad op in losse Griekse tunieken, op blote voeten en met loshangend haar. Ze verzong ter plekke de bewegingen die zij vond passen bij de muziek, haar eigen gevoel en de natuur of haar ademhaling. Andere belangrijke pioniers waren Martha Graham, Merce Cunningham en Jose Limon.

Kenmerken moderne dans

- Er wordt niet meer op spitzen gedanst, maar op blote voeten.
- Men probeert niet meer van de grond weg te komen, maar maakt juist gebruik van de vloer: veel bewegingen vinden plaats op de grond, er wordt gespeeld met de zwaartekracht.
- De rug, buik en heupen worden niet meer recht gehouden, maar intensief gebruikt. De rug geeft de aanzet en is het beginpunt van alle moderne technieken.
- De bewegingen hoeven niet meer alleen licht en sierlijk te zijn; er worden veel tegenstellingen gebruikt, dus ook zwaar en krachtig, of gespannen en ontspannen.
- Mannen en vrouwen hebben een gelijkwaardige rol.
- Er worden niet alleen gekunstelde bewegingen gebruikt, maar ook dagelijkse bewegingen, zoals staan, zitten, rennen en lopen.

Jazzdans

Geschiedenis

De wortels van de jazz liggen aan het begin van de 19^e eeuw in Amerika. De Afrikaanse slaven die hun eigen dans-en muziekcultuur behouden hadden, zongen tijdens het werk om zo een gezamenlijk werktempo te krijgen. Zo voerden ze in een gelijke cadans hun arbeid uit om het zware werk lichter te maken. Buiten werktijd was dansen en zingen voor de slaven verboden. Er was zelfs een verbod op het spelen van muziekinstrumenten, maar in de kerk werd er wel gezongen en gedanst. De slaven begeleidden hun gezang 'shuffles' (met de voeten over de grond schuiven). Deze shuffles zijn de voorlopers van de tapdans. Na de afschaffing van de slavernij ontwikkelde de jazzdans zich verder. Nu nog steeds is jazzdans heel populair in musicals, maar ook op tv. In theatervoorstellingen wordt de jazz vaak gemengd met elementen uit het klassieke ballet en de moderne dans.

Kenmerken jazzdans

- De basishouding is veel aardser, de knieën zijn licht gebogen en het gewicht rust op de hele platte voet.
- De afzonderlijke lichaamsdelen worden apart bewogen (isolaties).
- Er wordt gedanst op uiteenlopende muziek, van popmuziek tot jazzmuziek.
- De bewegingen zijn heel ritmisch. Muzikaliteit, ritmegevoel, timing en dynamiek zijn dan ook heel belangrijk in de jazz.

Recreatieve of ontspannende dans

Een stroming in de recreatieve of ontspannende dans, is de urban dance. Deze vorm ontstond eind 20^e eeuw vanuit de straatcultuur. Urban dance kun je onderverdelen in streetdance en breakdance. Deze dansvormen worden beoefend door ongeschoolde dansers en uitgevoerd op straat.

Geschiedenis

Breakdance ontstond in The Bronx (New York), toen een Jamaicaanse dj in een club begon met het mixen van muziek. Hij mixte de muziek zo dat er in de muziek langere breaks ontstonden, waarop de mensen gingen dansen. Door deze muziek ontstonden er nieuwe manieren van bewegen. Dit werd meegenomen naar de straat, waar groepen ontstonden die door middel van dans met elkaar gingen 'battle'n'. Het is een vorm van vrijetijdsbesteding en heeft verder niks te maken met de gangstercultuur. Het gaat puur om de dans. De naam breakdance kwam doordat er gedanst werd op de breaks in de muziek. Een breakdancer moet kunnen toprocken en power moves maken. Toprocken is een naam voor het dansen met het bovenlichaam in een bepaalde stijl (popping, locking en electric boogie). Powermoves is een naam voor het acrobatisch dansen op en met de grond (headspin, turtle, flairs, babyfreezes).

Kenmerken van de breakdance

- groepen of mensen die elkaar uitdagen in dans
- acrobatische bewegingen op de grond of specifieke bewegingen met het bovenlichaam
- gympen en wijd zittende kleding
- op allerlei soorten muziek dansen.

OPDRACHT 6

- ✓ De leerlingen worden in groepjes verdeeld en moeten een bewegingsstuk maken binnen de dansstijl die zij toegewezen krijgen. Ze moeten zo goed mogelijk de stijlkenmerken weergeven.
- ✓ Vervolgens bedenken ze een naam voor hun stuk en wordt het aan de klas gepresenteerd.

integratie

Nu ga je alles wat behandeld is, toepassen bij het uitvoeren van de volgende opdracht.

OPDRACHT 7

De De leerlingen worden in groepjes van 5 verdeeld.

- ✓ Elk groepje krijgt een cd van de docent (de cd bevat een muziekmix van verschillende genres).
- ✓ Elk groepje gaat een choreografie maken, lettende op de muziek en stijlkenmerken en op alle aspecten van de danselementen tijd, kracht en ruimte.
- ✓ Na een aantal weken trainen wordt de choreografie gepresenteerd.

bronnen

Meer informatie over dans kun je o.a. vinden op:

<http://dans.startpagina.nl>

<http://www.motiancedanceschool.org>

<http://www.danceandmorecuracao.com>

Noteer hier de websites die je zelf gevonden hebt:

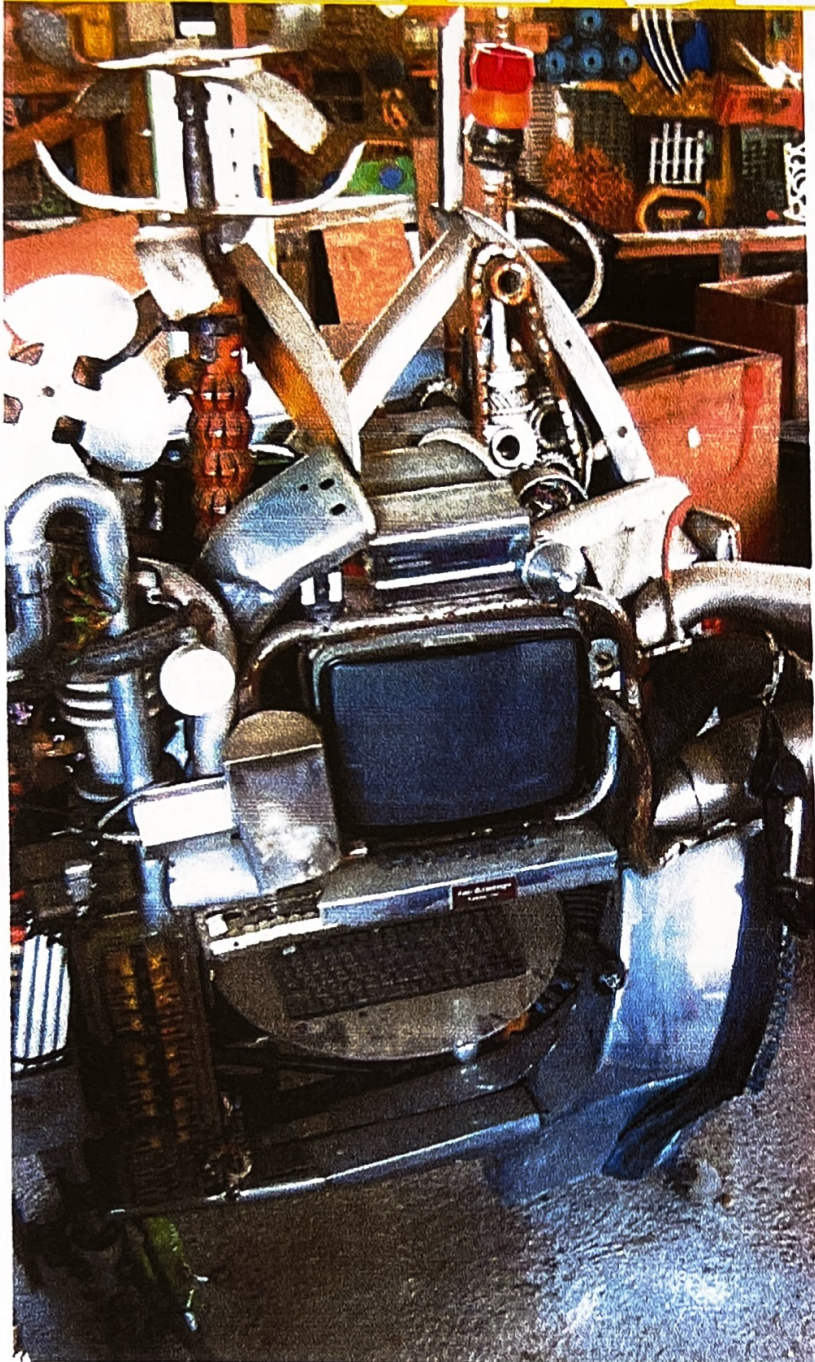
culturele tips

De meeste dansscholen geven jaarlijks een dansvoorstelling met hun leerlingen. Deze zijn vooral interessant omdat meestal verschillende genres te zien zijn.

VISUAL ARTS ARTIE VISUAL BEELDENDE KUNST

WAT IS BEELDENDE KUNST?

Schilderijen, tekeningen, film en beeldhouwwerk behoren tot beeldende vormgeving of beeldende kunst. Je hebt ook toegepaste beeldende vormgeving. Onder toegepaste vormgeving vallen architectuur, grafische vormgeving, design, enzovoort. Het zijn vormgegeven beelden met een gebruiksfunctie als uitgangspunt.

OPDRACHT 1

Memoryspel

Speel in groepen het memoryspel Beeldende Kunst.

Vorm paren van hetzelfde kunstwerk en beantwoord dan de volgende vragen.

- ✓ Is het werk tweedimensionaal, driedimensionaal of half-ruimtelijk?
- ✓ Tot welke kunstvorm behoort het werk? (zie volgende bladzijde voor een overzicht)

genres

In deze module worden de onderdelen in een andere volgorde behandeld dan in de meeste andere modules. Maar omdat je na elk onderdeel een opdracht krijgt, waarbij je verder gaat met het thema, werk je meteen naar een eindpresentatie toe.

De variatie aan beeldende kunstvormen is enorm groot.

Een kunstwerk kan tweedimensionaal zijn, driedimensionaal of iets er tussenin. Een werk kan miniscuul klein zijn, een complete ruimte vullen of zich zelfs uitstrekken over een landschap.

Een kunstwerk kan heel realistisch zijn of juist geen overeenkomst hebben met de werkelijkheid. Een kunstwerk kan ook gemaakt zijn gericht op een bepaalde toepassing, bijvoorbeeld een gebouw, een reclamefolder, een decor of een gebruiksvoorwerp.

Ten slotte kan een kunstwerk op verschillende manieren worden gemaakt door gebruik te maken van bepaalde materialen en technieken. Denk bijvoorbeeld aan keramiek, schilderen, tekeningen, beeldhouwwerken, zeefdrukken, enzovoort. De laatste jaren zijn die mogelijkheden nog enorm uitgebreid dankzij het gebruik van de computer. Want ook websites, beeldmanipulaties en 3D Media vallen onder de beeldende kunst.

vormelementen

Bij het maken of bekijken van beeldend werk zijn de volgende elementen/aspecten belangrijk:

Compositie

Ruimte

Vorm

Kleur

Licht

Elk aspect heeft zijn kenmerken en verscheidenheid aan begrippen. Van elk aspect zullen enkele sub-aspecten aan bod komen.

COMPOSITIE

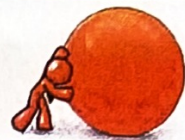
Compositie is hetzelfde als ordening: de manier waarop de objecten/vormen geordend zijn. Bij een vlakke afbeelding is het de ordening op het platte vak en bij ruimtelijke beelden is het de ordening in de ruimte. Bij het ordenen of componeren wordt ook rekening gehouden met ruimte, vorm, licht en kleur.

RUIMTE

- **Driedimensionaal**
Werken die ruimte innemen. Het zijn vormen die een lengte, breedte en hoogte hebben.
- **Tweedimensionaal**
Vlakke afbeeldingen die twee dimensies hebben. Ze zijn dus plat. Men kan hierbinnen wel ruimte suggereren.
- **Ruimteomvattend**
Vormen zijn ruimteomvattend als ze een bepaalde ruimte omsluiten. Vaak hebben ze een skeletachtige vorm. De ruimte die ingenomen wordt blijft/ is zichtbaar.

OPDRACHT 2

Hoe ervaren wij het instituut school?

Werk in groepjes van zes leerlingen.

Bedenk een schoolspecifieke problematiek. Het probleem/onderwerp moet gedragen worden door de hele groep.

- ✓ Begin met brainstormen. Doe dit op een groot vel papier.
- ✓ Baken je onderwerp af door bijzaken weg te halen en je te houden aan de belangrijkste punten. Dit onderwerp wordt het concept van de groep.
- ✓ Bespreek de concepten in de grote groep.

genres

Binnen deze opdracht gaan jullie je bezighouden met een aantal niet-traditionele kunststijlen:

- **installatie**

Wordt opgebouwd uit verschillende objecten in een bepaalde omgeving. De objecten zijn op elkaar afgestemd en geven commentaar op de ruimte.

- **objet-trouvé**

Allerlei voorwerpen worden gebruikt in een collage om hun beeldende effect.

- **assemblage**

Een assemblage is een ruimtelijke collage.

- **environment**

Een environment is een ingerichte ruimte waarin de toeschouwer uitgedaagd wordt om rond te lopen.

- **performance**

Een performance is een momentopname. De kunstenaar en wat hij doet is het kunstwerk. Het werk wordt vaak vastgelegd op foto of video.

- **computerkunst**

De computer is bij het maken van het kunstwerk (het proces) betrokken.

OPDRACHT 3

Elk groepje krijgt een van de bovengenoemde kunststijlen toebedeeld.

Zoek informatie over deze kunststijl via internet.

Zoek voorbeelden van kunstwerken ter illustratie of kunstenaars die zich met deze kunststijl bezighouden.

VISUAL ARTS ARTE VISUËLE BEELDDE KUNST

OPDRACHT 4

Think out of the box!

Bedenk in je groep hoe het concept beeldend vormgegeven kan worden in een speciaal daarvoor gekozen plek/ruimte binnen de school of op het schoolterrein.

Criteria voor conceptueel werk

1. Verwerk twee of drie van de hiervoor genoemde kunststijlen.
2. Houd in deze fase rekening met de beeldaspecten ruimte en compositie.
3. Gebruik heronddt materiaal of bestaande objecten (dus geen nieuw materiaal).
4. Kies (in overleg met jullie docent) een goede locatie.
5. Verwerk minimaal een andere discipline in je vormgeving.

Maak een concept lan, waarin je aangeeft wat je gaat doen en hoe je het gaat uitvoeren. Maak ook schetsen ter illustratie.

culturele tips

Nu is het een goed moment om je even te verdiepen in hoe kunstenaars conceptueel te werk gaan. Er zijn verschillende mogelijkheden:

- Er kan een kunstenaar op bezoek komen die over zijn of haar beeldend werk vertelt.
- De klas kan op bezoek gaan bij een kunstenaar of kunstwerken gaan bekijken die onder de gegeven niet-traditionele kunststijlen vallen.
- Of jullie kijken gezamenlijk naar beeldmateriaal of videomateriaal van kunstwerken of kunstenaars die binnen deze kunststijlen werken.

OPDRACHT 5

Alle groepen presenteren hun conceptplan aan de groep. Er is ruimte voor discussie.

Daarna kiezen jullie gezamenlijk het beste concept of de beste twee concepten. (Als jullie een kunstenaar op bezoek hebben, is het een goed idee om deze expert samen met jullie een keuze te laten maken.)

De uitgekozen concepten worden hierna met de hele groep uitgewerkt en uitgevoerd.

vormelement

VORM

- **Driedimensionale of ruimtelijke**
Alles wat echt ruimte inneemt, no...
lengte, breedte en hoogte.
- **Gesloten vormen**
Bij gesloten vormen is de binnenzi...
- **Open vormen**
Bij open vormen is de binnenruimte v...

KLEUR

Kleur is afkomstig van het pigment dat in de

- **Symbolisch kleurgebruik**
Aan kleuren worden diepere betek...
- **Materiaalkleur**
Ieder materiaal heeft zijn eigen kle...
- **Contrasterende werking van kle...**
Door gebruik te maken van kleure...

LICHT

- **Natuurlijk licht**
Zonlicht, maanlicht, licht afkomstig...
- **Kunstlicht**
Lamplicht, tl-licht, neonlicht, spotti...
- **Direct licht**
Direct licht valt direct op een voor...
- **Indirect licht**
Het licht valt niet rechtstreeks op
(bijvoorbeeld via een wand). De sc...
licht zijn eigen schaduw en slagsc...

vormelementen

VORM

- **Driedimensionale of ruimtelijke vormen**

Alles wat echt ruimte inneemt, noemt men ruimtelijk. Ruimtelijke vormen hebben een lengte, breedte en hoogte.

- **Gesloten vormen**

Bij gesloten vormen is de binnenzijde niet te zien.

- **Open vormen**

Bij open vormen is de binnenruimte wel te zien.

KLEUR

Kleur is afkomstig van het pigment dat in de verf of het krijt is toegevoegd.

- **Symbolisch kleurgebruik**

Aan kleuren worden diepere betekenissen toegekend.

- **Materiaalkleur**

Ieder materiaal heeft zijn eigen kleur.

- **Contrasterende werking van kleur**

Door gebruik te maken van kleuren die elkaars contrast zijn.

LICHT

- **Natuurlijk licht**

Zonlicht, maanlicht, licht afkomstig van vuur.

- **Kunstlicht**

Lamplicht, tl-licht, neonlicht, spotlight, enzovoort

- **Direct licht**

Direct licht valt direct op een voorwerp. Er ontstaan duidelijke schaduwen.

- **Indirect licht**

Het licht valt niet rechtstreeks op een voorwerp maar wordt via de omgeving verstrooid. (bijvoorbeeld via een wand). De schaduwen zijn dan ook minder hard. Gevolgen van licht zijn eigen schaduw en slagschaduw.

integratie

Bij het maken van dit soort werk, waar meer mensen bij betrokken zijn en waarbij het moment een belangrijke rol speelt, is een aantal zaken heel belangrijk:

- **coördinatie** (er moeten een of meerdere personen zijn die het overzicht houden)
- **communicatie** (alle informatie moet voor iedereen duidelijk zijn)
- **organisatie** (binnen de groep, met directie, docenten, etcetera)
- **proces** tijdens het uitvoeren
- **situatie** (de locatie moet goed bekeken worden, tijdstip, 'verkeer', bereikbaarheid, etcetera)

OPDRACHT 6

Werk het gekozen concept verder uit met de hele klas of een deel van de klas. Houd rekening met de volgende aspecten:

- ✓ Bespreek met je docent hoeveel tijd jullie hieraan kunnen besteden. Maak vanaf het begin een goede planning, evalueer deze planning regelmatig en stel deze zonodig bij.
- ✓ Geef alle genoemde vormaspecten aandacht.
- ✓ Zorg voor een goede coördinatie, communicatie en organisatie.
- ✓ Maak goede afspraken met de schoolleiding en verantwoordelijken over het gebruik van de locatie.
- ✓ Neem ook het opruimen op in je planning. Ook dat is iets wat georganiseerd moet worden.
- ✓ Leg het werkproces vast in de vorm van een foto- en/of videoreportage.
- ✓ Maak een informatieblad waarmee jullie de leerlingen en docenten kunnen informeren over wat jullie gaan doen.

functie

Een beeldend werk kan verschillende functies hebben.

1. Levensbeschouwelijk	religieus, ritueel, viering
2. Esthetisch	(anti-)schoonheid, inleving, herkenning, vervreemding, confrontatie
3. Politiek	status, huldiging, protest, bewustwording
4. Economisch	werk, reclame
5. Educatief	opvoeding, therapie, zelfreflectie, voorlichting, informatief
6. Vermaak	amusement, decoratie, expressie, verpozing

OPDRACHT 7

Wat is de functie van jullie 'kunstwerk'?

Motiveer je keuze.

VISUAL ARTS
ARTE VISUAL
BEELD ENDE KUNST

'Succesfool Antillean', Tirzo Martha, 2007

bronnen

Welke galerieën zijn er op je eiland? Schrijf hieronder de namen en zoek de websites erbij.

Schrijf hieronder minimaal tien kunstenaars. Noem ook hun website als ze die hebben.

culturele tips

- Kunstgalerieën hebben over het algemeen een vaste collectie en regelmatig wisselende exposities. Vooral de exposities zijn interessant om te bezoeken omdat er dan meestal ook meer informatie beschikbaar is over de kunstenaar en het geëxposeerde werk.
- Als je een galerie gaat bezoeken, let dan ook eens op de inrichting van de ruimte en het licht.
- Naast kunstgalerieën zijn er ook veel bedrijven en overheidsinstellingen die interessante collecties beeldende kunst 'exposeren'. Die zijn ook de moeite waard om eens beter te bekijken. Ook 'op straat' zijn er veel kunstwerken te bekijken.
- Vergeet de toegepaste kunst niet.

D Werkplanner

WERKPLANNER CAV		module	
activiteiten	tijdsplanning		afgerond opmerkingen
	week #	datum paraaf	
opdracht 1			
opdracht 2			
opdracht 3			
opdracht 4			
opdracht 5			
opdracht 6			
opdracht 7			
opdracht 8			
opdracht 9			
kunstdossier inlevermoment			
	1e	2e	
Culturele activiteit 1			
Culturele activiteit 2			

